

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	19 GORFFENNAF 2018
TEITL	ADRODDIAD Y GWEITHGOR GWELLA RHEOLAETHAU
PWRPAS YR ADRODDIAD	ADRODD AR Y CYFARFOD A GYNHALIUYD AR 19 MEHEFIN 2018
AWDUR	CYNGHORYDD RICHARD MEDWYN HUGHES
GWEITHREDIAD	DERBYN YR ADRODDIAD

1. CYFLWYNIAD

1.1 Cynhaliwyd cyfarfod y Gweithgor ar 19 Mehefin 2018 gyda Chadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, y Cyngorydd Richard Medwyn Hughes a'r Cynghorwyr Angela Russell, Alwyn Gruffydd, Cemlyn Williams, Dewi Roberts, Berwyn Parry Jones, Paul Rowlinson, Sion Jones, Charles Wyn Jones, John Pughe Roberts, Aled Evans, Sharon Warnes (Aelod Lleyg), Luned Fôn Jones (Rheolwr Archwilio) a Eva Chan Williams (Arweinydd Archwilio) yn bresennol.

1.2 Yr adroddiadau a dderbyniodd sylw'r Gweithgor oedd:

TEITL	ADRAN	BARN YR ARCHWILIAD
Tai â Chefnogaeth	Oedolion, lechyd a Llesiant	C
Y Frondeg	Oedolion, lechyd a Llesiant	Dim Categori
Modiwl Datblygu Staff	Corfforaethol	C
Derbyn Tystlythyrau, Profion Hunaniaeth a Thystiolaeth o Gymwysterau	Corfforaethol	C
Trefniadau Diogelu Plant ac Oedolion – Ymwybyddiaeth Gweithwyr Maes o'r Polisi	Corfforaethol	C
Cynlluniau Adeiladu Ysgolion – Ysgol Glancegin	Amgylchedd	B
Maddaliadau	Amgylchedd	Ch

1.3 Mynychodd y swyddogion perthnasol i drafod yr adroddiadau

2.1 Tai â Chefnogaeth

2.1.1 Prif Ddarganfyddiadau'r archwiliad oedd:

Ymwelwyd â thri tŷ yn ystod yr archwiliad, sef Bryn Afon, Dyffryn Ardudwy a 106 Lôn Abererch, Pwllheli, sydd dan reolaeth Rheolwr Tai â Chefnogaeth, a 4 Bryn Rhos, Caernarfon, sydd dan reolaeth y Rheolwr Gofal Cofrestredig. Yn gyffredinol, gwelwyd bod trefniadau addas mewn lle, ond bod angen tynhau ar yr agweddau canlynol er mwyn lliniaru'r risgiau amlygwyd.

Gwelwyd nad oedd profion tân yn cael eu cynnal yn amserol yn 4 Bryn Rhos, ac nad oedd cofnod o ymweliadau a phrofion 'Snowdonia Fire Protection' yn 106 Lôn Abererch. Fodd bynnag, cadarnhaodd y Rheolwr Tai â Chefnogaeth iddynt ymweld yn rheolaidd. Yn ogystal, gwelwyd mai Cynllun Rheoli Tân dyddiedig 2008 oedd yn y tai. Anfonwyd y fersiwn gyfredol, ddyddiedig 2017 i'w sylw yn dilyn yr ymweliadau.

Gwelwyd nad oedd asesiadau risg yn cael eu harwyddo a'u dyddio yn dilyn adolygiadau, gan roi'r argraff nad oedd adolygiad wedi ei gynnal ers dyddiad creu'r asesiad. Derbyniwyd cadarnhad y caiff hyn ei wneud o hyn ymlaen.

Wrth adrodd ar ddamweiniau, nid oes copi o ffurflenni HS11 yn cael eu cadw ar gyfer pob tŷ. Cadarnhaodd y Rheolwr Tai â Chefnogaeth fod y gwreiddiol yn cael ei anfon at yr Uned Iechyd a Diogelwch, gan adael y tai heb gofnod. Mynegwyd y bydd copi yn cael ei gadw yn y tai o hyn ymlaen.

Gwelwyd nad oedd gwiriadau stoc meddyginiaeth yn cael eu cynnal ym Bryn Afon nac yn 106 Lôn Abererch, er y dylid eu cynnal yn wythnosol. Yn yr un modd, nid yw tymheredd yr ystafell yn cael ei fonitro yn 4 Bryn Rhos. Cadarnhaodd y Rheolwr Gofal Cofrestredig y byddai cofnod yn cael ei gadw o hyn ymlaen.

Yn gyffredinol, gwelwyd nad oedd hyfforddiant y Gweithwyr Cefnogol yn gyfredol, gyda 'cymwysterau' rhai wedi dod i ben, ac eraill heb eu hyfforddi mewn meysydd penodol o gwbl. Gwiriwyd cofnodion 15 Gweithiwr Cefnogol, 5 ym mhob tŷ. Gwelwyd mai ond 5 ohonynt oedd gyda hyfforddiant meddyginiaeth a hyfforddiant tân cyfredol. Cadarnhaodd y Rheolwr Tai â Chefnogaeth ei fod yn anodd cael llefydd ar gyrsiau hyfforddiant tân, gyda'r llefydd yn llenwi yn sydyn.

Nid yw ceisiadau imprest yn cael eu cyflwyno yn rheolaidd. Roedd y Rheolwr Tai â Chefnogaeth eisoes yn ymwybodol o hyn a cadarnhaodd ei bod yn ymdrechu i'w cyflwyno yn fwy aml. Gwelwyd fod cyfrifon 106 Lôn Abererch a Bryn Afon mewn dyled o £640 a £5,000 yn ôl eu trefn ar ddechrau mis Mawrth 2018.

Gwelwyd fod cyfraniadau cleientiaid Bryn Afon tuag at gostau bwyd y tŷ yn cael eu talu allan o'r cyfrif imprest, cyn wedyn cael eu had-dalu i'r cyfrif o gyfrifon banc y cleientiaid unigol. Cadarnhaodd y Swyddog Rheoli Cyllid ac Asedau Cleientau fod y drefn yma wedi ei sefydlu gan fod lleoliad y tŷ yn ei wneud yn anymarferol i'r Gweithwyr Cefnogol ymweld â Swyddfeydd y Cyngor ar gyfer casglu arian parod, fel y drefn mewn nifer o dai eraill. Ychwanegodd bod trafodaethau wedi eu cynnal yn y gorffennol ar gyfer agor cyfrif banc personol i bob tŷ, gyda chyfraniadau bwyd yn cael eu talu yn syth iddo. Gall y gweithwyr wedyn ymweld ag unrhyw beiriant arian ar gyfer ei dynnu allan. Nid yn unig buasai hyn wedi hwyluso'r broses i'r Gweithwyr Cefnogol, gan ryddhau mwy o'u hamser ar gyfer gofalu am y cleientiaid, ond y buasai'n golygu fod pob tŷ yn gyson yn eu trefniadau. Cafodd y syniad ei gefnogi gan Reolwyr y tai, fodd bynnag, er trafodaethau a chyfarfodydd gyda'r banc, ni weithredwyd ymhellach.

Mynegodd y Swyddog Rheoli Cyllid ac Asedau Cleientau ei awydd i ail-gydio yn y syniad. Cytunodd y Rheolwr Gofal Cofrestredig i'w drafod gyda'r Rheolwr Darparu a Datblygol Anabledd Dysgu.

Gwelwyd fod gorwario sylweddol eleni ar gyllideb lwfans teithio Lôn Abererch, ble mae tanwario yn erbyn y tai eraill. Darganfuwyd fod ceisiadau costau teithio'r Rheolwr Tai â Chefnogaeth a gyflwynwyd drwy hunanwasanaeth i gyd wedi eu talu o god gwariant Lôn Abererch, er bod pob siwrnai i dai eraill. Cadarnhaodd y Gwasanaeth Cefnogol nad oedd gan hunanwasanaeth y gallu ar hyn o bryd i rannu costau. Cadarnhaodd y Cymhorthydd Cyfrifeg eu bod yn hapus i'r Rheolwr barhau i gyflwyno ceisiadau drwy hunanwasanaeth, ac y byddent yn rhannu'r gost rhwng y tai drwy drosglwyddiadau yn y cyfriflyfr.

- 2.1.2 Croesawyd Aled Davies, Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant, Victoria Williams, Rheolwr Tai â Chefnogaeth a Dylan Owen, Rheolwr Gofal Cofrestredig (Tai â Chefnogaeth) i'r cyfarfod i drafod yr archwiliad.
- 2.1.3 Mynegodd y Pennaeth bod y gwasanaeth wedi ymdrechu i ymateb i gwestiynau sydd wedi codi yn sgil barn "C" adroddiad yr archwiliad ac eisoes wedi ymdrechu i ymdrin â gwendidau a chryfhau trefniadau. Ategodd bod y categori barn yn adlewyrchiad o beth yn fwy mae'r gwasanaeth angen ei wneud yn hytrach na bod y gwasanaeth yn wael.
- 2.1.4 Ymholodd Aelod pa mor bwysig oedd hyfforddiant ac os oes amser ar gyfer ei gyflawni. Dywedodd y Rheolwr Gofal Cofrestredig bod hyfforddiant yn bwysig iawn a bod staff yn cael eu hannog i gwblhau hyfforddiant e-ddysgu. Eglurodd y Pennaeth bod y gwasanaeth yn y broses o lunio rhaglen hyfforddiant newydd ac esboniodd nad oedd yn bosibl trefnu i bawb gael eu hyfforddi'n amserol oherwydd nad yw'n hawdd rhyddhau staff oherwydd diffyg adnoddau ac yn aml nid oes llefydd ar gael ar y cyrsiau neu'r ffaith nad yw'r hyfforddiant yn cael ei gynnal yn ddigon rheolaidd.
- 2.1.5 Ymholwyd y Rheolwr Gofal Cofrestredig beth oedd wedi rhwystro profion tân rhag cael eu cynnal. Eglurodd y Rheolwr Gofal Cofrestredig nad oedd y profion wedi eu cynnal oherwydd bod y swyddog cyfrifol wedi bod ar wyliau am bythefnos ac nad oedd y dasg wedi cael ei dyrannu yn ei absenoldeb. Eglurodd bod trefniadau dirprwyo bellach wedi eu sefydlu a bod trefniadau i wirio'n wythnosol eisoes mewn lle. Dywedodd bod staff wedi eu hatgoffa o'r trefniadau a bod hyfforddiant tân yn cael ei roi pob dwy flynedd. Yn ogystal, mynegodd bod cyflwyniad "PowerPoint" sydd yn berthnasol i dŷ penodol wedi ei gyflwyno i'r cartrefi fel sesiwn i godi ymwybyddiaeth.

- 2.1.6 Mynegodd Aelod bod y materion sydd wedi eu hamlygu yn yr adroddiad yn rai allweddol ac felly bod angen i'r gwasanaeth wirio eu systemau. Pwysleisiodd y Rheolwr Archwilio bod asesiadau risg wedi cael eu cwblhau ond nad oeddynt wedi eu dyddio a bod damweiniau wedi eu hadnabod a'u hadrodd i'r Gwasanaeth Iechyd a Diogelwch ond nad oedd cofnod i gefnogi hynny yn y tai.
- 2.1.7 Awgrymodd Aelod oherwydd y nifer bychan oedd yn gweithio yn y tai, bod y Rheolwr yn adnabod trefn syml ar gyfer hyfforddiant. Cytunodd y Pennaeth bod rhaid cael trefn a bod rhaglen hyfforddiant gorfforaethol yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd a fydd yn eu galluogi i adnabod y sawl sydd angen hyfforddiant ynghyd â phwy sydd wedi mynychu.
- 2.1.8 Gofynnodd Aelod am eglurhad am y gorwariant ar gostau teithio. Cadarnhaodd y Rheolwr Archwilio nad oedd yn orwariant gwirioneddol ond ymddengys fel gorwariant oherwydd anallu'r system hunanwasanaeth costau teithio i ddyrannu'r costau teithio'n briodol.
- 2.1.9 I gloi, ymholwyd beth oedd y cynnydd ar y cynllun gweithredu cytunedig. Eglurodd y Rheolwr Gofal Cofrestredig bod yr holl gamau wedi eu gweithredu ac mewn perthynas â hyfforddiant, bod oddeutu 80% o'r staff wedi cael hyfforddiant a bod trefniadau ar y gweill ar gyfer y gweddill a bydd hynny wedi ei gyflawni erbyn yr amserlen gweithredu, sef 1 Rhagfyr, 2018.

2.2 Y Frondeg

2.2.1 Prif Ddarganfyddiadau'r archwiliad oedd:

Derbyniwyd copi drafft o'r datganiad o ddiben gan y Rheolwr. Roedd yn cyfarfod gofynion AGGCC o'u hadroddiad (Ionawr 2018) a'r rhan fwyaf o'r gofynion ar gyfer datganiad o ddiben. Nid oedd gwybodaeth wedi'i gynnwys am bolisi 'rheoli ymddygiad' y cartref. Doedd dim gwybodaeth ychwaith am y trefniadau a wneir i ryddhau ymrwymiad person cofrestredig o dan reoliad 12 (4)(b) o Reoliadau Cartrefi Gofal Cymru (2002).

Gwiriwyd cynlluniau gofal sampl o 3 preswlydd a gwelwyd bod un wedi ei ddiweddarau ond nad oedd cynlluniau y ddau arall yn gyfredol. Roedd y cynlluniau yn gynhwysfawr ond angen eu diweddarau. Mynegodd y Rheolwr bod staff y cartref yn y broses o ddiweddarau cynlluniau gofal pob preswlydd.

Ni welwyd cytundeb rhwng y preswlydd a'r Cyngor ar gyfer y sampl o 3 preswlydd a ddetholwyd.

Gwelwyd tystysgrifau hyfforddiant o fewn ffeiliau unigol aelodau o staff. Roedd y rhan fwyaf o staff wedi derbyn hyfforddiant perthnasol ond bod rhai wedi dod i ben. Cytunodd y Rheolwr buasai taenlen i fonitro dyddiadau hyfforddiant y staff yn ddefnyddiol ac yn sicrhau bod hyfforddiant gweithwyr y cartref yn gyfredol.

Cadarnhaodd y Rheolwr ei bod yn gweithio tuag at gymhwyster QCF lefel 5. Mae'r lefel yma o gymhwyster perthnasol yn ofynnol i fod yn rheolwr cofrestredig felly bydd 'dim Rheolwr cofrestredig' yn fethiant i gydymffurfio gyda AGGCC nes y bydd y cymhwyster wedi'i ennill.

Roedd diffyg goruchwyliaeth yn bryder gan AGGCC a gwelwyd bod diffyg wedi bod yn y maes dros rai misoedd. Roedd y Rheolwr wedi llwyddo i gynnal sesiynau goruchwyllo gyda 13 aelod o staff ar adeg yr ymweliad ac roedd sesiynau goruchwyliaeth ar y gweill i weddill y staff.

Ni welwyd ffurflenni 'Eitemau Personol' ar gyfer y preswylwyr. Roedd y Rheolwr wedi trefnu i gyfarfod â Rheolwr cartref Tan Y Marian i gael gweld enghreifftiau o ddogfennau cyffelyb.

Mae bysellbad ar ddrws y swyddfa ac ar ddrws yr ystafell feddyginiaeth. Fodd bynnag, roedd codau'r ystafelloedd yma wedi eu hysgrifennu a'u rhoi ar y drws fel bod modd i unrhyw un gael mynediad. Mynegodd y Rheolwr nad oedd eisiau cael drws ei swyddfa wedi cloi yn y dyfodol i'r staff gael mynediad at gynlluniau gofal a pholisïau a.y.b.

Gwiriwyd dogfennau tân y cartref cedwir yn y bocs glas gan gynnwys y Llyfr Log Tân. Nid oedd cofnodion clir bod y profion yn cael eu cynnal yn unol â'r gofyn. Gwelwyd bod rhai cofnodion heb eu cyflawni gyda llofnod ond dim dyddiad a.y.b.

Gwelwyd asesiadau risg ar gyfer y gegin oedd wedi eu hadolygu ym mis Ionawr gan y Cogydd. Ni welwyd asesiadau risg cyffredinol y cartref. O'r sampl o 3 preswlydd, gwelwyd nad oedd asesiadau risg ar gyfer 2 ohonynt yn gyfredol. Mynegodd y Rheolwr bod cynllun ar y gweill i ddiweddar'u rhain yn ogystal ag ymweliad i'r cartref gan Swyddog Iechyd a Diogelwch i sicrhau safonau.

Gwelwyd bod 1 aelod o staff heb gymhwyster o gwbl a bod 5 ble roedd eu hyfforddiant yn hŷn na 3 mlynedd neu yn dod i ben felly angen ei adnewyddu. Gwelwyd bod pob aelod staff o'r sampl wedi mynychu hyfforddiant diogelu ond roedd rhai angen eu hadnewyddu. O ran DBS, roeddent yn gyfredol ar gyfer pob aelod o staff o'r sampl oni bai am un. Gwnaethpwyd y Rheolwr yn ymwybodol o'r achos.

Gwelwyd taflen o lofnodion a llofnodion byrion staff ag awdurdod i arwyddo dogfennau meddyginiaeth. Holwyd y Swyddog Mewn Gofal ynglŷn â phroffion cymhwysedd a dywedodd eu bod yn cael eu cynnal weithiau, ymddengys nad oedd trefniant blynyddol fel y disgwylir; gwelwyd mai dau aelod o staff oedd gyda chofnod o brawf cymhwysedd yn eu ffeiliau. Gwelwyd bod copi o'r Polisi Meddyginiaeth ar gael i staff yn yr ystafell feddyginiaeth ond dim ond 4 o'r sawl oedd yn gweinyddu meddyginiaeth oedd wedi arwyddo i gadarnhau eu bod wedi darllen a deall y polisi. Roedd bysellbad wedi ei osod ar ddrws yr ystafell feddyginiaeth, fodd bynnag mae côd y bysellbad wedi ei gofnodi a'i roi ar flaen y drws fel bod modd i unrhyw un cael mynediad. Gwiriwyd cofnodion tymheredd yr oergell feddyginiaeth a gwelwyd bod cofnodion cyson a chywir yn cael eu cadw. Er hyn, roedd y thermometr yn arddangos bod tymheredd yr oergell yn 8.6°C yn ystod yr ymweliad, sydd uwch ben y trothwy uchaf o 8°C nodir ym Mholisi Feddyginiaeth y Cyngor.

- 2.2.2 Ymunodd Delyth Hughes, Rheolwr Trawsffurfio Llesiant a Llety â'r Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant i drafod archwiliad y Frondeg.

- 2.2.3 Eglurodd y Rheolwr Archwilio nad oedd categori barn ar yr adroddiad oherwydd bod y gwaith wedi ei gynnal i gynorthwyo'r Rheolwr Trawsffurfio Llesiant a Llety i greu cynllun gwaith yn sgil y pryderon oedd wedi eu hamlygu. Mynegodd bod yr archwiliad wedi ei dylunio yn dilyn trafodaethau gyda swyddogion o'r Adran a bod dealltwriaeth beth oedd amcanion yr archwiliad.
- 2.2.4 Mynegodd y Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant ei fod yn croesawu'r adroddiad ac eglurodd bod trefniadau hanesyddol yn bodoli yn y Frondeg ond bod cyfle erbyn hyn i roi trefniadau newydd ar waith ond na ellir gwneud hynny yn unionsyth.
- 2.2.5 Adroddodd y Pennaeth bod y materion sydd wedi eu hamlygu yn yr adroddiad archwilio hefyd wedi derbyn sylw mewn adroddiad gan Arolygiaeth Gofal Cymru. Eglurodd bod newidiadau wedi digwydd, a bod gwelliant, ond bod mwy o waith i'w wneud ond eu bod ar y llwybr cywir.
- 2.2.6 Ymholwyd beth oedd y trefniadau hyfforddiant gyfer y Rheolwr. Cyfeiriodd y Rheolwr Archwilio at yr adroddiad oedd yn datgan bod "y Rheolwr yn gweithio tuag at gymhwyster QCF lefel 5". Ategodd y Pennaeth y bydd y Rheolwr yn cael ei mentora yn ogystal.
- 2.2.7 Mynegodd y Rheolwr Trawsffurfio Llesiant a Llety ei bod yn croesawu'r adroddiad a bod y cynllun cytunedig yn gweithredu fel rhaglen waith a bod yr archwiliad wedi bod yn gymorth iddi.
- 2.2.8 Eglurodd y Rheolwr Archwilio y bydd archwiliad llawn yn cael ei chynnal yn y Frondeg yn ystod 2018/19 a bydd categori barn yn cael ei ddyrannu bryd hynny yn ogystal â gwirio bod argymhellion yr Arolygiaeth Gofal Cymru wedi derbyn sylw.
- 2.2.9 Diolchwyd i'r Pennaeth a'r Rheolwr Trawsffurfio Llesiant a Llety am fynychu'r cyfarfod.

2.3 Modiwl Datblygu Staff

2.3.1 Prif Ddarganfyddiadau'r archwiliad oedd:

Derbyniwyd copi o'r briff prosiect yn ogystal â dogfennaeth eraill ynglŷn â rheoli'r prosiect megis cais prosiect a rhestr 'backlog'. Roedd gwybodaeth gyflawn am amcanion cychwynnol y prosiect a'r tasgau technegol oedd angen eu cwblhau a phryd. Roedd diffyg tystiolaeth o gynllunio tymor hir ar gyfer y prosiect. Nid oedd yn rhan o gynllun swyddogol ond mynegwyd mewn cyflwyniad i ran-ddeiliaid y prosiect buasai 'SIDD (System Integredig Dysgu a Datblygu) llawn yn fyw erbyn Haf 2017'. Gwelwyd amserlenni/cynlluniau am gyfnodau o dri (Medi - Tachwedd 2017) a phum mis (Hydref 2017 - Chwefror 2018) ond prin oedd tystiolaeth bod y prosiect yn ymlynu at yr amserlenni hyn neu gofnod yn nodi methiant a rhesymeg dros hynny. Yn yr amserlen Medi - Tachwedd, roedd y system i fod 'yn fyw' rhwng y 6^{ed} a'r 17^{eg} o Dachwedd.

Erbyn hyn, mae swyddogion TG yn cynnal cyfarfodydd wythnosol gyda swyddogion y Gwasanaeth Dysgu a Datblygu. Ar amser cynnal yr archwiliad, nid oedd elfennau craidd rheoli prosiect wedi eu sefydlu megis cofrestr risgiau a materion arwyddocaol - er bod log "issue" yn cael ei gynnal gan y Gwasanaeth TG, doedd risgiau'r prosiect yn ei gyfanrwydd heb eu hadnabod; log gwersi a ddysgwyd, nac unrhyw ddogfennaeth monitro cyllid.

Pwysleisiodd y Swyddog Dysgu a Datblygu a'r Swyddog Datblygu Busnes a Chydlynedd Hyfforddi bod y MoDS yn system i bawb nid i'r Gwasanaeth Dysgu a Datblygu yn unig. Mae felly'n bwysig i'r system gyfarfod anghenion pob adran o fewn y Cyngor. Ar y cyfan mae'r MoDS yn cyfarfod rhan helaeth o anghenion bob adran gyda rhai adrannau megis YGC a Phrifyrdd a Bwrdeistrefol yn awyddus i lansiad y modiwl.

Cafodd nodweddion ychwanegol a gwelliannau eu hychwanegu yn sgil ymgynghori ag adrannau, yn arbennig o safbwynt Datblygiad Proffesiynol Parhaus. Serch y ffaith bod y modiwl am gwrdd anghenion y mwyafrif, eglurodd swyddogion y Gwasanaeth Datblygu Gweithlu, (o fewn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant) bod llawer o unigolion nad ydynt yn gyflogedig gan y Cyngor yn derbyn hyfforddiant gan y Cyngor ac nad oes modd eu cofrestru ar gyfer hunanwasanaeth staff. Erbyn hyn, mae trefniadau ar y gweill i alluogi cofnodi hyfforddiant gweithwyr asiantaethau allanol ond bydd hyn yn cael ei wneud gan swyddogion y Gwasanaeth Datblygu Gweithlu (Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant). Ni dderbyniwyd cais am hyn ar gychwyn "bywyd" y prosiect gan nad oedd cyfathrebiad wedi bod gyda'r adran Oedolion, Iechyd a Llesiant ynglŷn â'r prosiect ar yr adeg. Mae trefniadau ar y gweill gan y Gwasanaeth Cefnogol i gofrestru gweithwyr maes y Cyngor ar y system Hunanwasanaeth staff a fydd yn galluogi mynediad at y MoDS.

Eglurwyd yn ystod yr archwiliad bod ymgynghorydd TG allanol wedi ei gyflogi drwy asiantaeth i ymgymryd â'r prosiect. Bu i'r ymgynghorydd derfynu gyda'r Cyngor ar 17 Tachwedd 2017. Echdynnwyd manylion o'r cyfriflyfr ariannol a gwelwyd bod cyfanswm o oddeutu £90k heb gynnwys TAW wedi ei dalu i'r asiantaeth am y cyfnod o 12 mis. Cytundeb 6 mis a sefydlwyd yn wreiddiol gyda dau estyniad pellach o 3 mis. Ariannir y prosiect gan yr Adran Cefnogaeth Gorfforaethol. Mae'r cyfrifoldeb am ddatblygiad gweithredol y prosiect wedi ei drosglwyddo'n ôl i Wasanaeth TG y Cyngor yn dilyn terfynu gwasanaeth yr Ymgynghorydd TG allanol. Eglurwyd bod llawer o amser yr ymgynghorydd wedi ei dreulio yn casglu gwybodaeth a manylion oherwydd diffyg briff clir a phendant o anghenion a chyfeiriad y prosiect yn hytrach na chanolbwyntio ar yr elfennau technegol.

Bydd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cynnal archwiliad ar y defnydd o'r MoDS ar draws y Cyngor yn ystod blwyddyn ariannol 2019/20.

- 2.3.2 Croesawyd Ian Jones, Uwch Reolwr Cefnogaeth Gorfforaethol ac Alun Williams, Uwch Swyddog Dysgu a Datblygu i'r Gweithgor.
- 2.3.3 Rhoddwyd cyd-destun yr archwiliad gan y Rheolwr Archwilio ac eglurodd bod hyfforddiant yn dod i'r amlwg dro ar ôl tro mewn archwiliadau ac y dylai'r datrysiad corfforaethol hwn fod o gymorth i gwrdd ag anghenion dysgu a datblygu.

- 2.3.4 Mynegodd yr Uwch Reolwr Cefnogaeth Gorfforaethol bod newidiadau wedi digwydd ers cyhoeddi'r adroddiad. Eglurodd yn hanesyddol bod prosiectau yn cael eu gweithredu ar wahân ond yn y 6 mis diwethaf bod bwrdd wedi ei sefydlu i gael trosolwg o'r anghenion. Eglurodd bod y prosiectau sydd yn derbyn sylw gan y Bwrdd Systemau Adnoddau Dynol yn cynnwys y Modiwl Datblygu Staff, costau teithio, adrodd damweiniau, salwch, cydraddoldeb, amserlenni a thaliadau staff. Eglurwyd bod aelod o'r Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth hefyd yn eistedd ar y Bwrdd ac mai'r Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth sydd yn blaenoriaethu'r gwaith.
- 2.3.5 Gofynnodd y Cadeirydd am eglurhad am y diffyg briff clir ar gyfer y datblygiad. Mynegodd yr Uwch Swyddog Dysgu a Datblygu nad oedd y briff a luniwyd o bosibl yn ddigon manwl ar gyfer yr elfen Technoleg Gwybodaeth ond yn ddigonol ar y pryd i baratoi achos busnes clir gyda amcangyfrif o arbedion dros amser.
- 2.3.6 Ymholwyd o ble cafwyd y £90K i gyflogi ymgynghorydd allanol ar gyfer y prosiect. Eglurodd yr Uwch Reolwr bod yr arian wedi ei ddyroddi gan yr Adran Cefnogaeth Gorfforaethol. Ymholodd Aelod os y gwariant hwn yn gost heb fuddion. Ymatebodd yr Uwch Reolwr ei bod yn rhy gynnar ar hyn o bryd i asesu ond dylai bod buddion yn y cyfnod hir. Eglurodd pan luniwyd y prosiect yn 2014, roedd £134K o wariant unwaith ac am byth a £33K yn barhaol i gyflogi datblygwr a bod y £90K wedi ei wario i gyflogi ymgynghorydd allanol er mwyn cwblhau'r system yn gyflymach oherwydd diffyg capasiti gan y Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth.
- 2.3.7 Eglurodd yr Uwch Reolwr bod Swyddfa Archwilio Cymru yn cynnal archwiliad ar y prosiect. Gofynnodd Aelod beth oedd y rhesymeg dros ddatblygu system fewnol yn hytrach na chynnyrch "off the shelf". Mynegodd yr Uwch Reolwr bod y penderfyniad wedi ei wneud i ddatblygu system yn fewnol oherwydd anghenion ieithyddol.
- 2.3.8 Ymholodd Aelod os yw amser wedi derbyn ystyriaeth yn yr arbedion/amser i gyrraedd cost niwtral. Ymatebodd yr Uwch Reolwr nad oedd hynny wedi ei ystyried o fewn yr arbedion.
- 2.3.9 I ddiweddu, cyfeiriwyd at y cynllun gweithredu cytunedig a chadarnhaodd yr Uwch Swyddog Dysgu a Datblygu bod amserlen glir bellach wedi ei sefydlu a bydd dosbarthiad y MoDS ar gael i ddefnyddwyr erbyn Hydref 2018. Mynegodd y Rheolwr Archwilio y bydd yn cynnal archwiliad dilynol ar y Modiwl Datblygu Staff yn 2018/19.
- 2.3.10 Diolchwyd i'r Uwch Reolwr Cefnogaeth Gorfforaethol a'r Uwch Swyddog Dysgu a Datblygu am fynychu'r cyfarfod.

2.4 Derbyn Tystlythyrau, Profion Hunaniaeth a Thystiolaeth o Gymwysterau

2.4.1 Prif Ddarganfyddiadau'r archwiliad oedd:

Gwelwyd bod trefniadau mewn lle ond nid ydynt yn derbyn y sylw angenrheidiol. Mae swyddogion wedi eu penodi i weinyddu'r drefn ond mae'n hanfodol bod holl swyddogion y Cyngor yn cydweithio â hwy.

Mae'r ohebiaeth cadarnhau dyddiad ac amser cyfweiliad yn nodi ei fod yn hanfodol bod yr ymgeisydd yn dod ag unrhyw dystysgrifau neu dystiolaeth o gymwysterau y gofynnir amdanynt yn y 'Manylion Person' yn ogystal â phrawf o'u hunaniaeth gyda hwy i'r cyfweiliad. Cyfrifoldeb y Rheolwyr Gwasanaeth perthnasol yw sicrhau bod y dystiolaeth yn briodol, fodd bynnag, nid yw hyn yn digwydd yn y mwyafrif o achosion.

Cymhorthyddion Adnoddau Dynol sydd yn gyfrifol am wneud cais am dystlythyrau i'r Canolwyr, hwy hefyd sydd yn eu derbyn cyn eu cyflwyno i'r Rheolwyr perthnasol.

Mewn rhai achosion nid ydynt yn derbyn tystlythyrau ac mae angen dilyn y rhain i fyny a all fod yn drafferthus. Os oes cyfnod yn mynd heibio heb dderbyn tystlythyr yna maent yn gofyn i'r Rheolwr cael gair gyda'r ymgeisydd ac efallai yn gofyn iddynt am Ganolwr arall. Os yw'n ymgeisydd allanol, bydd angen i'r Rheolwr gwblhau asesiad risg ar eu cyfer hyd y derbynnir y tystlythyr. Gweinyddir yr un drefn ar gyfer swyddogion mewnol, ond un tystlythyr yn unig sydd ei angen gan y Rheolwr cyfredol. Yn ogystal, os yw'r swyddog yn derbyn dyrchafiad nid oes angen tystlythyr gan mai'r un Rheolwr fydd ganddynt.

Detolwyd sampl o 20 unigolyn oedd wedi derbyn swydd newydd yn ystod y flwyddyn ddiwethaf. Gwiriwyd eu ffeiliau personél am dystiolaeth o'u cymwysterau, tystlythyrau a phrawf o'u hunaniaeth a darganfuwyd y canlynol:

a) tystiolaeth o gymwysterau ar gyfer 10 yn y sampl ond nid oedd cofnod yn ffeiliau'r gweddill a all olygu bod swyddogion mewn swydd heb y cymwysterau gofynnol;

b) tystlythyrau wedi eu derbyn ar gyfer 10 yn y sampl ond nid oedd angen tystlythyrau ar gyfer 7 arall yn y sampl oherwydd ymddengys mai dyrchafiad neu secondiad oeddynt wedi derbyn. Ni welwyd unrhyw dystlythyrau ar gyfer y 3 arall yn y sampl. Yn ogystal gwelwyd bod un o'r tystlythyrau a wiriwyd ddim yn briodol ac wedi cael ei gwblhau gan Gyfrifydd yr unigolyn.

c) prawf o hunaniaeth wedi ei gynnal ar gyfer 13 unigolyn yn y sampl.

Mae trefniadau newydd wedi dod i rym ers dechrau 2018. Yn dilyn penodiad bydd yr unigolyn yn derbyn cais gan Cymhorthyddion Adnoddau Dynol i ddod i Siop Gwynedd gyda thystiolaeth o'u hunaniaeth a'u cymwysterau os yn berthnasol. Yn ogystal, bydd y swyddogion yn derbyn ffurflenni DBS yr unigolion (os yn berthnasol) ar yr un pryd, fel bod modd symud y broses ymlaen yn gynt. Roedd yn anorfod dod â'r trefniadau yma yn i rym oherwydd methiant ar ran rheolwyr i dderbyn tystiolaeth.

Holwyd sampl o Reolwyr ar draws Adrannau'r Cyngor ynglŷn â'u trefniadau derbyn tystlythyrau ac os ydynt yn dilyn unrhyw ganllaw penodol. Mynegwyd nad oes ganddynt ganllaw ffurfiol i'w ddilyn ond roedd yn amlwg eu bod yn ymwybodol o'r angen i dderbyn tystlythyrau.

Darganfuwyd wrth wirio mewnwyd y Cyngor, yn benodol safle Tystlythyrau (FAQ) - mynegir os na dderbynnir tystlythyrau o fewn cyfnod o fis i'r penodiad bydd gan y Cyngor yr hawl i dynnu'r swydd yn ôl.

Fodd bynnag, ym mholisi '1.6 Datgelu Troseddau a Gwirio Cofnodion Troseddol', mynegir yn rhan 1.11 "bydd y Cyngor yn caniatáu i unigolyn ddechrau yn y swydd mewn sefyllfa ple na dderbyniwyd tystlythyrau ond cyfyngir y cyfnod ar gyfer derbyn y tystlythyrau i ddau fis yn dilyn dyddiad cychwyn y gweithiwr yn y swydd". Cadarnhaodd Rheolwr Gwasanaethau Ymgynghorol Adnoddau Dynol bod y wybodaeth yn anghyson a bod angen ei addasu fel ei fod yn gyson gyda'r Polisi Datgelu Troseddau. Mae'r FAQ's hefyd yn nodi mai cyfrifoldeb yr unigolyn yw sicrhau bod y Cyngor yn derbyn tystlythyrau o fewn cyfnod o fis o'u penodiad sydd hefyd ddim yn gywir. Fodd bynnag, dylid nodi bod y dudalen yma yn y broses o gael ei datblygu. Nid yw categori barn yr archwiliad yn adlewyrchiad ar waith Gwasanaeth Cefnogol y Cyngor ond yn hytrach diffyg gweithrediad priodol o safbwynt Rheolwyr y Cyngor.

- 2.4.2 Ymunodd Mari Powell Jones, Rheolwr Gwasanaeth Cefnogol â Ian Jones, Uwch Reolwr Cefnogaeth Gorfforaethol i drafod yr adroddiad.
- 2.4.3 Cyflwynwyd cyd-destun o'r archwiliad gan y Rheolwr Archwilio gan egluro mai cyfrifoldeb rheolwyr yw sicrhau bod tystiolaeth o gymwysterau yn cael eu derbyn a'u gwirio a bod y Gwasanaeth Cefnogol yn gyfrifol am wneud cais am dystlythyrau.
- 2.4.4 Eglurodd y Rheolwr Gwasanaeth Cefnogol bod trefniadau newydd bellach wedi eu sefydlu ac nad oedd y Gwasanaeth Cefnogol, o dan yr hen drefniadau, yn derbyn tystiolaeth o gymwysterau oherwydd mai'r rheolwyr sydd yn penodi sydd yn gyfrifol am wirio'r dogfennau yn ystod cynnal cyfweiliadau. Erbyn hyn, mae rheolwyr yn derbyn e-bost pob 3/6 mis i'w hatgoffa o'u cyfrifoldebau mewn perthynas â recriwtio a phenodi.
- 2.4.5 O dan y trefniadau newydd, eglurodd y Rheolwr Gwasanaeth Cefnogol, yn dilyn unrhyw benodiad, anfonir llythyr at yr ymgeisydd yn gofyn iddynt gyflwyno'r dogfennau perthnasol i un o Siopau Gwynedd cyn y bydd dyddiad cychwyn yn cael ei ryddhau iddynt. Mynegodd y Rheolwr yr ymddengys bod y trefniadau hyn yn gweithio.
- 2.4.6 Cadarnhaodd y Rheolwr Archwilio mai trefn gorfforaethol yw hyn ond nad yw'r un trefniadau yn cael eu gweithredu ar gyfer Addysg, Gwaith Bwrdeistrefiol a Gofal Cymunedol.
- 2.4.7 Mynegodd y Rheolwr Gwasanaeth Cefnogol nad yw'r trefniadau yma yn cael eu dilyn ar gyfer penodiadau ar frys, e.e. glanhawyr ysgol. Eglurodd y Rheolwr Gwasanaeth Cefnogol y bydd y staff o dan oruchwyliaeth hyd y derbynnir eu dadleniad "DBS".
- 2.4.8 Mynegodd Aelod bryder nad oedd prosesau ffurfiol yn cael eu dilyn ac y gall arwain at benodiad cyn gwirio unrhyw dystiolaeth a thystlythyrau. Mynegodd y dylai bod proses i sicrhau bod y Cyngor fel cyflogwr yn cael ei warchod ynghyd â'r ymgeisydd.

- 2.4.9 Cafwyd trafodaeth am benodiadau dros dro ar frys, y nifer a phwy sydd yn eistedd ar banel cyfweld, pa hyfforddiant sydd wedi ei roi ynghyd â'r gwaith papur sydd i'w gwblhau yn ystod ac yn dilyn cyfweiliadau.
- 2.4.10 Eglurodd y Rheolwr Archwilio bod angen ymlynu at egwyddorion Ffordd Gwynedd a bod Rheolwyr wedi eu grymuso i gyflawni eu dyletswyddau ac mai ym mhenodiadau prif swyddogion yn unig mae rôl i Aelodau.
- 2.4.11 Diolchwyd i'r Rheolwr Gwasanaeth Cefnogol a'r Uwch Reolwr Cefnogaeth Gorfforaethol am fynychu'r cyfarfod.

2.5 Trefniadau Diogelu Plant ac Oedolion – Ymwybyddiaeth Gweithwyr Maes o'r Polisi

2.5.1 Prif Ddarganfyddiadau'r archwiliad oedd:

Ymwelwyd â nifer o sefydliadau er mwyn trafod wyneb i wyneb gyda gweithwyr maes, gan holi ynglŷn â'u hymwybyddiaeth o bolisi'r Cyngor a'i gynnwys. Yn ogystal, holwyd ynglŷn â'r mathau o gamdriniaeth y buasant yn adrodd arno ac i bwy. Llwyddwyd i gasglu 63 o ymatebion gan weithwyr heb gyfeiriad e-bost Cyngor Gwynedd drwy ymweld â chyfarfodydd bro Gofalwyr Cymunedol, yn ogystal â Chartrefi Preswyl, Canolfannau Hamdden a Depos.

Dengys canlyniadau'r trafodaethau bod 76% o staff, allan o'r sampl o 63, yn ymwybodol bod gan y Cyngor Bolisi a Chanllawiau Diogelu Plant ac Oedolion Bregus. Roedd y canlyniad yma yn ddisgwyliedig gan nad yw gweithwyr maes yn derbyn gymaint o gyswllt o gymharu â gweithwyr sydd â chyfeiriad e-bost Gwynedd.

Eglurwyd i'r gweithwyr mai polisi Cyngor Gwynedd yw'r Polisi Diogelu Plant ac Oedolion Bregus a'i fod yn wahanol i bolisiau allanol megis Polisi POVA (Protection of Vulnerable Adults). Er bod sawl gweithiwr wedi mynegi eu bod yn ymwybodol o'r polisi, nid oedd y trafodaethau cafwyd yn awgrymu bod hyn yn wir ym mhob achos. Yn ogystal, wrth drafod agweddau o'r Polisi, megis ei fod yn berthnasol i fywyd tu allan y gwaith, rôl y Rheolwyr Dynodedig Adrannol ayyb, darganfuwyd fod rhai oedd wedi mynegi eu bod yn ymwybodol o'r cynnwys efallai ddim mor gyfarwydd ohono wedi'r cwbl.

Mynegodd sawl un ohonynt eu bod wedi cwblhau modiwl diogelu ar e-ddysgu ac eraill yn nodi eu bod angen ei gwblhau cyn diwedd y flwyddyn ond eu bod yn cael trafferth cael mynediad i'r system.

Trafodwyd y mathau gwahanol o gamdriniaeth a'u harwyddion fel y nodir yn y Polisi, ac roedd y rhan helaeth o weithwyr yn ymwybodol ohonynt. Serch hyn, nid yw'n golygu eu bod yn ymwybodol o'r polisi a gweddill ei gynnwys. Trafodwyd petai'r gweithwyr yn poeni bod unigolion, boed yn y gweithle neu ddim, yn dioddef o gamdriniaeth yna holwyd a fuasant, ac i bwy, y byddent yn cyfeirio eu pryderon.

Roedd yr ymatebion yn amrywio, ond nododd mwyafrif o'r gweithiwr mai at eu Rheolwr Llinell buasent yn mynd yn gyntaf i fynegi eu pryderon ac i gael cyngor, er bod yr Archwilwyr yn atgyfnerthu bod y polisi yn cwmpasu bywyd a phryderon tu allan i waith yn ogystal. Derbyniwyd ymatebion eraill megis, cysylltu gyda AGGCC, dilyn canllawiau POVA, Childline neu gysylltu yn syth gyda Gwasanaethau Cymdeithasol. Mynegodd un gweithiwr y buasai'n cael gair gyda'r teulu petai ganddo bryderon ynglŷn â chamdriniaeth ariannol. Yn ogystal, petai ganddo bryderon ynglŷn ag unigolyn yn cael ei gam drin yn emosiynol, buasai'n siarad gyda'r unigolyn sydd yn achosi'r pryder.

Yn dilyn pwysleisio bod y polisi yn cwmpasu bywyd tu allan i waith hefyd, mynegodd sawl un buasent yn un ai yn cysylltu gyda Gwasanaethau Cymdeithasol neu'r Heddlu. Ond wrth holi ymhellach ynglŷn â chamdriniaeth megis sefydliadol, ariannol ac emosiynol roedd rhai unigolion yn ansicr o beth oedd hyn yn ei olygu.

Eglurwyd er ei fod yn rhesymol i drafod pryderon gyda'u Rheolwyr Llinell, nid yw hyn yn 'cyfeirio' yn y gwir ystyr, ac nid yn ymarferol petai'r pryder am rywbeth tu allan y gwaith. Trafodwyd rôl y Rheolwr Diogelu Dynodedig Adrannol a bod modd siarad gyda'r Tîm Dyletswydd Gwasanaethau Plant, y Tîm Cyngori ac Asesu Gwasanaeth Oedolion, neu Tîm Tu Allan i Oriau'r Gwasanaethau Cymdeithasol ar 01766 772577 neu Uned Amddiffyn y Cyhoedd - yr Heddlu (rhif ffôn - 101), ac eglurwyd os ydynt yn meddwl bod y plentyn neu oedolyn mewn perygl yn syth, yna dylid ffonio'r Heddlu. Mynegodd sawl gweithiwr nad oeddynt yn ymwybodol o'r rhif ffôn cyfeirio.

Yn ystod y trafodaethau gyda'r gweithwyr, dosbarthwyd pamffledi diogelu'r Cyngor yn ogystal â'r cardiau gwybodaeth. Eglurwyd bod y pamffledi yn cynnwys gwybodaeth ynglŷn â mathau o gamdriniaeth, y rhif cyfeirio a beth fyddai'r camau nesaf. Mynegodd rhai o'r sampl nad oeddynt yn ymwybodol o'r llun llaw diogelu tra bod eraill yn dweud eu bod eisoes wedi derbyn pamffled a cherdyn gwybodaeth. Dosbarthwyd y rhain i'r gweithwyr ac i'r Rheolwyr Llinell/Goruchwylwyr yn ystod ein cyfarfodydd.

- 2.5.2 Croesawyd Janet Roberts, Uwch Reolwr Cefnogaeth Gorfforaethol i'r cyfarfod yn ei swyddogaeth fel aelod o'r Panel Gweithredol Diogelu.
- 2.5.3 Eglurodd y Rheolwr Archwilio bod y Panel Gweithredol Diogelu wedi comisiynu gwaith gan Archwilio Mewnol i adrodd ar ymwybyddiaeth staff o'r polisi. Esboniodd mai yn y gorffennol bod yr archwiliadau wedi pwysleisio ar ymwybyddiaeth staff mewn swyddfeydd, h.y. gyda chyfeiriad e-bost, ond bod yr archwiliad a wnaethpwyd yn 2017/18 wedi rhoi sylw i weithwyr maes.
- 2.5.4 Rhoddwyd cefndir y Panel Gweithredol Diogelu i'r Gweithgor gan yr Uwch Reolwr a mynegodd ei gwerthfawrogiad am waith Archwilio Mewnol a nododd bod dull gwahanol wedi ei gymryd i fesur ymwybyddiaeth gweithwyr maes.

- 2.5.5 Ymholodd Aelod am fanylion pellach am y canrannau yn yr adroddiad ac oeddynt yn ddisgwyliedig. Ymatebodd yr Uwch Reolwr drwy egluro bod ymwybyddiaeth yn uchel o fewn yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol a bod yr Adran wedi darparu sticeri pwrpasol ar gyfer cerbydau'r Adran a bod y gweithwyr hyn, am eu bod yn weladwy i'r cyhoedd, yn bwysig iawn.
- 2.5.6 Ymholodd Aelod sut y gellir sicrhau bod y gweithwyr yn deall eu goblygiadau a sut i ymateb. Ymatebodd yr Uwch Reolwr bod y wybodaeth yn cael ei roi i'r gweithwyr a bod trafodaethau ar ystadegau cwblhau hyfforddiant yn derbyn sylw yn y Panel Gweithredol Diogelu. Eglurodd yr Uwch Reolwr y gobeithir gweithredu ar system i adnabod ac atgoffa gweithwyr sydd angen hyfforddiant.
- 2.5.7 I gloi, eglurodd y Rheolwr Archwilio y bydd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cynnal archwiliad yn y maes diogelu yn 2018/19 – Trais yn y Cartref fydd testun yr archwiliad.
- 2.5.8 Diolchwyd i'r Uwch Reolwr am fynychu'r Gweithgor.

2.6 Cynlluniau Adeiladu Ysgolion – Ysgol Glancegin

2.6.1 Prif Ddarganfyddiadau'r archwiliad oedd:

Mae'r cytundeb gwreiddiol werth £4,439,000. Gwelwyd fod trefniadau cadarn ar y cyfan er mwyn rheoli'r prosiect ond fod posib tynhau ar rai agweddau ar gyfer cynlluniau yn y dyfodol.

Gwahodddwyd 6 o'r cwmnïau a oedd ar Fframwaith Contractwyr Gogledd Cymru (NWCF) i gyflwyno tendr am y gwaith ond dau yn unig a gyflwynodd dendr. Nid yw'r fframwaith wedi cael yr effaith ddisgwyliedig yng Ngwynedd hyd yma ac mae'n cael ei adolygu ar hyn o bryd. Nid oedd Gwynedd yn fodlon â'r telerau cychwynnol ar gyfer yr ail fersiwn o'r fframwaith ond yn dilyn trafod a negodi, penderfynwyd parhau yn rhan o'r fframwaith. Y nòd yw rhannu arbenigedd o fewn y sector a datblygu buddion cymunedol o fewn Gwynedd gan hefyd gynnwys cwmnïau/contractwyr llai.

Y Rheolwr Datblygu Eiddo yn unig oedd wedi arwyddo'r ddogfen sgorio terfynol. Disgwyliar i bob unigolyn sy'n rhan o'r broses lofnodi'r dogfennau/cofnodion yma. Fodd bynnag, cynhaliwyd y broses sgorio yn ôl yn Rhagfyr 2015 ac mae'r Rheolwr Prosiect eisoes wedi cytuno i weithredu ar y cam yma yn dilyn archwiliad a gwblhawyd yng Ngorffennaf 2016. Yn ystod archwiliad dilyniant eleni, gwelwyd ddogfen sgorio, dyddiedig Chwefror 2017 yn cadarnhau fod y cam cytunedig yma yn cael ei weithredu. Roedd rhai o'r taliadau ar gyfer yr 'interim valuations' yn hwyr o gymharu â'r dyddiad cyhoeddi a dyddiad dyledus ar y 'valuations'. Fodd bynnag gwelwyd nad oedd y 'valuations' wedi eu derbyn gan Wynedd am nifer o ddyddiau wedi'r dyddiad cyhoeddi. Gwelwyd fod addasiad wedi ei wneud i'r cytundeb i adlewyrchu'r sefyllfa a'r telerau ynglŷn â dyddiad talu a oedd yn nodi y dylai'r taliadau gael eu gwneud o fewn 14 diwrnod o dderbyn y 'valuations' yn hytrach na erbyn y dyddiad dyledus.

Roedd rhaid addasu'r cynlluniau a chynnal gwaith ychwanegol gan nad oedd rhai elfennau o'r cynlluniau gwreiddiol a dyluniadau'r pensaer yn bodloni gofynion lechyd a Diogelwch. O ganlyniad mae rhai elfennau o'r adeiladu wedi gorfod cael eu hail wneud a Gwynedd yn gyfrifol am y costau ychwanegol. Buasai ymgynghori yn gynharach yn y broses a derbyn mewnbwn cyson gan lechyd a Diogelwch yn osgoi sefyllfaoedd tebyg yn y dyfodol. Amlygwyd fod prosiectau eraill cyfredol wedi cychwyn y broses yma o ymgynghori a chydweithio eisoes. Y bwriad yw un ai osgoi problemau neu eu darganfod yn gynharach yn ystod yr adeiladu er mwyn lleihau'r oblygiadau ar gyllideb ac amser/cynnydd y prosiect.

- 2.6.2 Croesawyd Dafydd Gibbard, Uwch Reolwr Eiddo Corfforaethol i'r cyfarfod.
- 2.6.3 Cyfeiriodd y Cadeirydd at yr adroddiad archwilio ac yn benodol at y ddogfen sgorio a'r disgwyliad bod unigolyn yn arwyddo'r ddogfen. Eglurodd yr Uwch Reolwr Eiddo Corfforaethol mai camgymeriad oedd y methiant i arwyddo sgorio'r tendrau yn yr achos yma ond bod tystiolaeth i ddangos bod tri person wedi eu sgorio ond y bu methiant i arwyddo'r ffurflen i gadarnhau hynny ond nad oedd hyn wedi amharu ar degwch y tendr. Ymholodd aelod sut y bydd yr Adran yn sicrhau na fydd digwyddiad fel hyn yn digwydd eto. Eglurodd yr Uwch Reolwr bod y gwasanaeth yn derbyn adborth gan bob rheolwr ar ddiwedd pob cynllun fel gwersi a ddysgwyd wrth symud ymlaen i'r cynllun nesaf.
- 2.6.4 Cyfeiriodd Aelod at yr elfen iechyd a diogelwch oedd yn yr adroddiad a gofynnwyd am eglurhad dros y methiant i fodloni gofynion iechyd a diogelwch. Eglurodd yr Uwch Reolwr bod haenau gwahanol o iechyd a diogelwch yn cael eu pasio wrth i'r cynllun symud yn ei flaen a bod llawer o reoliadau yn bodoli yn y maes.
- 2.6.5 Esboniodd yr Uwch Reolwr Eiddo Corfforaethol bod anghenion newydd wedi codi gyda chynllun Ysgol Glancegin yn sgil peidio ymgynghori â'r Gwasanaeth Iechyd a Diogelwch a phwysleisiodd bod hyn yn un o'r gwersi a ddysgwyd a chadarnhaodd na fydd yn digwydd eto.
- 2.6.6 Mynegodd yr Uwch Reolwr Eiddo Corfforaethol bod dyluniad pob ysgol yn unigryw a bod yr achos yn Ysgol Glancegin yn unigryw.
- 2.6.7 Diolchwyd i'r Uwch Reolwr Eiddo Corfforaethol am fynychu'r cyfarfod a chytunwyd bod y materion wedi cael eu hateb.

2.7 Manddaliadau

2.7.1 Prif Ddarganfyddiadau'r archwiliad oedd:

Mae trefniadau ar y gweill i osod manddaliadau dan drefn reolaeth newydd gyda chyllideb "ring-fenced" o'r flwyddyn ariannol 2018/19 ac i'r perwyl hynny, cytunwyd y buasai'n ddefnydd mwy effeithiol o adnoddau Archwilio Mewnol i ailymweld â'r maes drwy gynnal archwiliad o'r gyfundrefn newydd maes o law. I'r perwyl yma, cyfyngwyd yr archwiliad yma at y broses incwm. Echdynnwyd o'r cyfriflyfr drafodion incwm manddaliadau dros sawl blwyddyn, gan wirio bod anfonebau wedi eu creu yn rheolaidd a bod trefniadau mewn lle ar gyfer monitro a derbyn yr incwm yn brydlon.

Dengys y cyfriflyfr bod y Cyngor yn codi anfonebau drwy filio cylchol, 'recurring billing', sy'n golygu cynhyrchir anfonebau yn awtomatig ar amser penodol o'r flwyddyn, a hynny am nifer penodol o flynyddoedd yn unol â'r les cyfredol, ond roedd rheolaethau o fewn y system ariannol yn cyfyngu nifer y blynyddoedd y gellid gwneud hyn. Er bod bilio cylchol yn rheolaeth dda er mwyn sicrhau caiff anfonebau eu codi, efallai bod gormod o ddibyniaeth wedi cael ei roi ar y drefn i edrych ar ôl ei hun, a bod methiannau ddim yn cael eu darganfod. Gwelwyd anfoneb am £7,500 a godwyd ar y 25/06/13, sef taliad cronus am rent tair blynedd am Uned 5255 (rhif job), gan fod y bilio cylchol rhwng 11/01/10 a 12/01/14 heb ddigwydd. Gwelwyd hefyd anfoneb am £20,700 ar 30/10/17 ar gyfer Uned 5309 oherwydd methiant i godi anfonebau am £6,900 ar 28/05/15 a 28/05/16. Mae'r cwsmer wedi bod yn talu £575 y mis, ond bellach yn talu £625, sy'n golygu ar y raddfa yma bydd yn cymryd 23 mlynedd i dalu'r ôl-ddyled o £13,800.

Ymddengys bod y bilio cylchol wedi methu oherwydd bod y cyfnod caiff anfonebau eu codi drwy bilio cylchol, oedd yn gyfyngedig o fewn y system ariannol, wedi dod i ben, ac yn anffodus nid oedd trefniadau monitro'r Gwasanaeth Eiddo na'r Adran Gyllid wedi darganfod hyn. Yn sgil hyn, dechreuodd yr Uned Incwm gynhyrchu adroddiadau cyfnodol er mwyn adnabod pryd mae bilio cylchol manddaliadau (ynghyd ag eraill) yn dod i ben, a'u hadnewyddu yn unol â termâu'r les gyfredol. Fodd bynnag, yn dilyn trafodaethau fel rhan o'r archwiliad yma, darganfuwyd ei fod yn bosib ehangu'r cyfnodau bilio cylchol yn y system ymhell i'r dyfodol ac felly mae trefniadau mewn llaw i gynyddu cyfnodau bilio cylchol manddaliadau yn unol â hynny. Bydd hyn yn lliniaru'r risg o fethiant i godi bil ar denant.

Gwelwyd nodyn credyd am £4,800 ar 30/03/11 gan fod y tenant wedi gadael Uned 5332 ers Mawrth 2009, a nodiadau credyd am gyfanswm o £19,500 ar 27/05/15 gan fod y tenant wedi gadael Uned 5260 ers 27/05/13. Mae'r methiant i ganslo'r biliau cylchol a'r angen i godi nodiadau credyd yn awgrymu bod gwendidau yn y broses monitro tenantiaeth. Fodd bynnag, eglurodd yr Uned Incwm bod rhai trefniadau bilio cylchol wedi cael eu rhaglennu am gyfnodau hirach na'r les, er mwyn sicrhau bod anfonebau yn cael eu codi, gan ei bod yn haws codi nodyn credyd fel yr angen yn hytrach na chreu risg o fethu codi anfoneb. Oherwydd bod modd ehangu cyfnodau bilio cylchol ymhell i'r dyfodol, mae bwriad gweithredu fel hyn ar gyfer pob prydles.

Petai anfoneb yn hwyr yn cael ei thalu, yna bydd trefniadau adennill arferol y Cyngor yn ymgyrchu i adennill y ddyled. Fodd bynnag, dengys adroddiadau'r cyfriflyfr a chofnodion yr Uned Incwm bod oediadau hir yn gallu digwydd rhwng codi anfoneb a derbyn taliad, gyda phrydlondeb talu'r tenantiaid wrth reswm yn amrywio o un i'r llall.

Mae rhai anfonebau yn gorfod cael eu hysgrifennu i ffwrdd, gan gynnwys nifer o anfonebau am ôl-rhent rhwng 25/03/09 a 25/03/11 ac un achos ble fydd dyled gronnus o £38k dros nifer o flynyddoedd yn cael ei ddileu, a hynny oherwydd methiant i ail-feddiannu Uned 5329 gan nad oedd les mewn lle, er gwaethaf ymdrechion Cyfreithiol i'w hadennill. Fodd bynnag, gosodwyd y trefniant yma dan broses hanesyddol a ni ddisgwylir i'r un methiannau ail-y addeddangos yn y dyfodol.

Ymddengys felly bod angen cryfhau trefniadau monitro incwm yn y gyfundrefn newydd, drwy sicrhau bod anfonebau yn cael eu cynhyrchu yn unol â'r cytundeb ac ymgorffori statws a phrydlondeb talu anfonebau i'r drefn monitro, er mwyn gallu delio gyda drwg-dalwyr cyn i'r ddyled gronni yn ormodol. Wrth gwrs, mae rhai tenantiaid yn well na'i gilydd, ond ymddengys nad yw'r drefn o dalu mewn rhandaliadau yn creu yr un trafferth.

- 2.7.2 Ymunodd Dewi Morgan, Uwch Reolwr Refeniw a Risg a Stephen Williams, Rheolwr Incwm â Dafydd Gibbard, Uwch Reolwr Eiddo Corfforaethol i drafod yr adroddiad Manddaliadau. Croesawyd y swyddogion i'r cyfarfod.
- 2.7.3 Ymholodd Aelod beth oedd cyfrifoldebau'r cwsmer a phwy oedd wedi delio â'r cwsmer a chaniatáu taliadau bychain oedd yn golygu y bydd yn cymryd 23 mlynedd i dalu'r ddyled. Ymatebodd y Rheolwr Incwm mai cyfrifoldeb y Gwasanaeth Incwm oedd trefnu taliadau ond yn yr achos yma, y cwsmer oedd wedi cynnig talu'r symiau.
- Eglurodd y Rheolwr Incwm nad oedd y ddyled wedi mynd drwy achos llys oherwydd mai camgymeriad y Cyngor oedd y methiant i godi'r ddyled. Ategodd nad oes cytundeb talu ffurfiol wedi ei sefydlu ac y byddent yn cysylltu â'r cwsmer gyda'r gobaithe y bydd y cwsmer mewn sefyllfa i wneud taliadau uwch yn y dyfodol.
- 2.7.4 Ymholodd Aelod beth oedd y rheswm dros beidio codi anfoneb. Eglurodd y Rheolwr Incwm bod y system wedi methu codi anfoneb oherwydd bod y dyddiad ar gyfer biliau cylchol heb ei ymestyn yn gywir ym mharamedrau'r system ac ategodd bod y mater yma bellach wedi ei ddatrys a cadarnhaodd na fydd yr un peth yn digwydd yn y dyfodol.
- 2.7.5 Mynegodd yr Uwch Reolwr Eiddo Corfforaethol serch y ffaith bod yr adroddiad wedi derbyn barn "Ch", roedd yn croesawu'r adroddiad gan fod gwelliannau eisoes wedi eu gwneud a bod cydweithio wedi digwydd i ddatrys y broblem yn hawdd.
- 2.7.6 Ymholodd Aelod pam nad oedd dyled gronnus o £38K wedi ei hadennill. Eglurodd yr Uwch Reolwr Eiddo Corfforaethol bod yr achos wedi mynd i'r llys ac ymddengys na gyflwynwyd y wybodaeth gyflawn i'r Archwiliwr yn ystod yr archwiliad. Pwysleisiodd yr Uwch Reolwr Refeniw a Risg y pwysigrwydd i reolwyr wirio geiriad adroddiadau drafft cyn iddynt gael eu cyhoeddi'n derfynol.

- 2.7.7 Ymholodd Aelod pa drefniadau gwella sydd wedi eu rhoi mewn lle ers rhyddhau'r adroddiad. Eglurodd yr Uwch Reolwr Eiddo Corfforaethol mai'r Uned Stadau sydd yn rheoli'r manddaliadau a bod manddaliadau eisoes wedi ei gyfeirio at Bwyllgor Craffu a bydd y gwasanaeth yn edrych ar yr adnodd a'r gwaith yn fanylach gyda'r Pwyllgor Craffu.
- 2.7.8 Ymholodd y Cadeirydd beth oedd y cynnydd gyda'r Cynllun Gweithredu Cytunedig. Eglurodd y Rheolwr Incwm bod y tri cham cytunedig eisoes wedi eu gweithredu.
- 2.7.9 Gofynnodd Aelod am dderbyn diweddariad o'r sefyllfa ymhen 6 mis ond mynegodd y Rheolwr Archwilio y bydd archwiliad dilynol yn cael ei chynnal i fonitro cynnydd yn y drefn arferol a bydd canlyniadau'r archwiliadau yn cael eu hadrodd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.